

ชีวิตต้องเทียมด้วยควายสองตัว

— ๑ —

๒๑ เมษายน ๒๕๓๓

วันนี้เป็นวันบรรยายวันแรกของพวกเรา. ในวันนี้
จะพูดแต่เรื่องที่เป็นฮารัมภท คือเริ่มเรื่องทั่วๆ ไปสำหรับ
จะได้เข้าใจเรื่องเฉพาะเรื่อง ที่พวกคุณต้องการจะทราบ.
จากบันทึกที่พวกคุณเขียนให้ ผมก็รวบรวมใจความออกมา
ดู ว่ามีเรื่องอะไรบ้างที่จะต้องพูดกันอย่างไร.

ในเรื่องฮารัมภทนี้ ก็คือหัวข้อที่คุณอยากจะทราบว่าจะปฏิบัติ
อย่างไรจึงจะป้องกันมิให้ความทุกข์เกิด หรือแก้ไขความทุกข์ที่เกิดขึ้น
แล้วสำหรับพวกฆราวาส. การที่ต้องการจะทราบเรื่องสำหรับฆราวาส ก็ถูก
เหมือนกัน คือว่าเราไม่ได้เป็นพระตลอดไป จะต้องออกไปเป็นฆราวาสจึงอยาก
จะทราบในฐานะที่จะแก้ปัญหาของพวกฆราวาส. แต่ผมอยากจะพูดไปอีกทาง
หนึ่งว่า ไม่ต้องพูดถึงพระถึงฆราวาสก็ได้ แต่ควรพูดในฐานะเป็นเรื่องทั่วไป
สำหรับมนุษย์.

คุณต้องเข้าใจว่า จะเป็นพระราชา หรือจะเป็นบรรพชิตก็ตาม เรื่องของกิเลสและความทุกข์นั้น มันเป็นเรื่องเดียวกัน อย่างเดียวกัน; เพียงแต่ว่า เรื่องของพระราชา นั้นอาจจะหายาก ๆ ค่า ๆ; แต่ก็เป็นเรื่องเดียวกัน ก็คือว่า พระราชาตาม บรรพชิตก็ตาม ถ้าจะมีความทุกข์แล้ว ก็มีเพราะความยึดมั่นถือมั่น ด้วยกันทั้งนั้น, ก็มาจากคัมภีร์อุปาทานกัวยกันทั้งนั้น ไม่ว่าพระไม่ว่าพระราชา และบางทีมันก็เหมือนกันเสียด้วย จนไม่รู้สำหรับพระหรือพระราชาแน่ เพราะว่า กิเลสก็ดี ความทุกข์ก็ดี มันไม่มีพระ ไม่มีพระราชา; มันเป็นเรื่องของจิตใจกัน.

คนนั้น แม้ว่าเป็นพระ ไปนึกถึงอย่างพระราชาก็ได้ พระราชาก็คิดอย่างพระก็ได้ บางทีก็ตรงกัน. ยิ่งพระสมณนี้ด้วยแล้ว ก็มีอะไรที่ก็นึกเหมือนพระราชาเหมือนกัน. แต่ขอให้อยู่เป็นพิเศษตรงที่ว่า กิเลสเหมือนกัน. ความโลภ ความโกรธ ความหลง ก็ทำม, คัมภีร์ อุปาทานกัวย, ทั้งของพระของพระราชา นั้นมันเหมือนกัน; มันเกิดจากความทุกข์ขึ้นมาจากกิเลสนั้น มันก็เหมือนกันก็. นี่ขอให้ดูในวงกว้าง ๆ อย่างนี้ก่อน แล้วที่จะไปแบ่งแยกเป็นพระ เป็นพระราชา เป็นเรื่องเล็กน้อย. เมื่อพูดถึงความทุกข์แล้ว ก็แทบจะเหมือนกันเลย เพราะฉะนั้นเราพูดกันถึงเรื่องของมนุษย์ หรือของคนรวม ๆ กันไปดีกว่า.

สำหรับปัญหาที่ถามว่า จะป้องกันความทุกข์ และแก้ไขความทุกข์กันอย่างไร? เราจะไม่พูดกันโดยรายละเอียด จะพูดกันโดยหลักกว้าง ๆ อย่างที่เรียกว่า อารัมภกถา ถึงที่สุดแล้ว. แต่ว่าก็เป็นการตอบปัญหาที่ตรงเหมือนกัน.

เกี่ยวกับข้อนี้ก็อยากจะพูดเป็นหลักไว้ก่อนว่า **ชีวิตของคนเราต้องเห็นด้วยสัจธรรม, เปรียบเหมือนการไถนาด้วยควาย คนไทยเราใช้ควาย**

ไถนา ก็เลยเอาเรื่องควายไถนาขึ้นมาพูด เหมือนกับเป็น *symbolic* ช่วยความจำ ให้แม่นยำ ว่า ชีวิตของคนเราต้องเทียมด้วยควายสองตัว นั้นแหละจึงจะกับทุกซอกที่เกิดอยู่ได้ และป้องกันความทุกข์ที่ยังไม่เกิดได้.

ผมอยากจะเล่าเรื่องควายที่ไถนา เพราะว่าพวกคุณเป็นเด็ก ๆ ไม่รู้เรื่องนี้ และยังนับวันจะไม่รู้. ผมเกิดก่อนคุณ ในสมัยที่เห็นเขาไถนาด้วยควายสองตัว เคียงเขาไถนาคู่เดียว หรือบางทีก็ใช้เครื่องจักรไปเสียเลย. บ่อยๆ ตายายของเราไถนาด้วยควายสองตัว และอย่าไปเข้าใจว่า ควายสองตัวนี้ มันเป็นควายเหมือนกัน. ควายตัวหนึ่งฉลาด ตัวเล็กก็ไถพรวนก็ได้ ไม่ค่อยมีแรง แต่ตัวหนึ่งฉลาด เขาเรียกมันว่า “ควายตัวคั่น” แล้วควายอีกตัวหนึ่ง แข็งแรงตัวใหญ่ เขาเรียกว่า “ควายตัวปลาย”. ที่เจ้าของเกาะไม่เรียว หรือว่าพุดอะไรทั้งนั้น อยู่ในทุ่งนานั้น เขาพุดกับควายตัวที่หนึ่งทั้งนั้น. ภาษาพุดนั้นเขาใช้กับควายตัวที่หนึ่งทั้งนั้น. ควายตัวที่สองเหินพุดก็ได้ คือ ไม่ต้องรับฟังคำพุดนั้น. เมื่อเขาพุดว่า ช้าย หรือ ขวานั้น เขาบอกให้ควายตัวที่หนึ่งเบียดไปทางซ้าย หรือเบียดไปทางขวา. ส่วนตัวที่สองมันโง่ ให้ควายตัวที่หนึ่งหยุด บอกให้หยุด ควายตัวที่สองก็ยังเหินเรื่อย เพราะฉะนั้น มันก็เลยได้.

นี่แหละให้รู้ไว้ว่า ควายนั้นไม่ได้ทำหน้าที่เหมือนกันทั้งสองตัว ไม่ได้ฟังคำสั่งที่เดียวพร้อมกันทั้งสองตัว. ตัวมันเป็นควายที่ฉลาด เรียกว่า “ตัวรู้” (ความรู้). ตัวที่สองแข็งแรง เรียกว่า “ตัวแรง” (หรือตัวมีแรง). ฉะนั้นจะเห็นว่า ตัวหนึ่งมันฝึกแรงไว้กับอีกตัวหนึ่ง การไถนาก็เป็นไปได้จนสำเร็จ. เราแยกออกไปได้ว่า ตัวหนึ่งเป็นตัวรู้ อีกตัวหนึ่งเป็นตัวแรง. การไถนาประกอบอยู่ด้วยลักษณะอย่างนี้ แล้วก็ตาม.

ชีวิตของคนเรา ก็ต้องเทียมด้วยควายสองตัวเหมือนกัน. ก็คือตัวหนึ่งรู้ และตัวหนึ่งแรง. ตัวหนึ่งคือความรู้ ตัวหนึ่งคือกำลัง ถ้าชีวิตไหน

เทียบกับควายแค่ตัวเดียว มันก็มีปัญหา. ถ้าเผอิญว่า มันไปเทียบกับควาย
เพียงตัวเดียว คือตัวมีแรง มีกำลัง และขาควายที่รับแล้ว ชีวิตนั้นอันตรายมาก.
กลายเป็นอันตรายมาก. แต่ถ้าเผอิญว่ามีแค่ตัวเดียวคือตัวที่เป็นตัวรู้ ไม่มีตัวที่
เป็นแรง นิ่งไม่อันตราย แต่ว่ามันทำอะไรได้น้อยหน่อย; แต่ถึงอย่างนั้นมันก็
ปลอดภัย. ถ้าชีวิตนั้นมันเทียบกับควายตัวคันตัวเดียว ก็มีความรู้ มันก็ยัง
ปลอดภัย ไปได้ช้าๆ หรือพอเหมาะพอคี่ก็ได้. แต่ถ้ามันเผอิญไปเทียบกับ
ควายตัวที่สอง คือตัวมีแรงเพียงตัวเดียว มันก็อันตราย ระวังให้ดี; และก็
ได้แก่พวกคุณทั้งหมดนี่เอง ที่กำลังมีควายเพียงตัวเดียว แล้วก็มีควายตัวแรงนั้น;
และก็ได้แก่คุณในโลกทั้งหมดส่วนมากในเวลานี้ด้วย.

ในที่นี้จะชี้ให้เห็นชัดลงไปอีกว่า ชาวตะวันออกเรา รุ่มรวยไปด้วยความ
สว่างไสวทางวิญญาณ คุณแปลเองก็ได้ว่า *Spiritual - Enlightenment* นี่คือการเกิด
ของทางฝ่ายตะวันออก เป็นความรุ่งเรืองสว่างไสวแจ่มแจ้งในทางฝ่ายวิญญาณ.
คุณจะเห็นได้ว่า ศาสนาทุกศาสนานี้เกิดในทางตะวันออก : ศาสนาคริสต์เกิด
ในปาเลสไตน์ ก็เป็นแดนตะวันออก; ศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ ศาสนา
เล้าจือ ขงจื๊อ โซโรอัสเตอร์ อะไรก็ตาม มันตะวันออกทั้งนั้น. ดังนั้นตะวันออก
จึงรุ่งเรืองไปด้วยความสว่างไสวทางวิญญาณ. พวกตะวันตกมีแต่ความรู้เรื่อง
ปากเรื่องท้อง เกียวนี่มีวิวัฒนาการมากจนเรียกว่า เทคโนโลยี ที่พวกคุณกำลังบูชา
กันอยู่. พวกฝรั่งเขาบูชาเทคโนโลยี หายใจเป็นเทคโนโลยี ก็คือเรื่องปากเรื่อง
ท้อง, ความสว่างไสวทางวิญญาณหายไปหมด. ที่เคยนับถือศาสนากันบ้าง
ก็ละทิ้งหมด เขาว่า พระเจ้าตายแล้วเกียวนี่. เกียวนี่ไม่ต้องถืออะไร พวกฝรั่ง
ก็เหลือแต่ เทคโนโลยี. พวกฝรั่งมีแต่เทคโนโลยี นี่ฟังดูให้ดี ก็มันมีแต่ควาย
ตัวที่สอง ซึ่งมีแต่ร็วแรง จะบันดลอะไรก็ได้ ไปโลกพระจันทร์ก็ได้ หรือจะ
เอาเรื่องปากเรื่องท้องกันเท่าไรก็ได้ เกี่ยวกับเทคโนโลยี ซึ่งมันเจริญมาก แต่แล้ว
มันไม่มีความสว่างไสวทางวิญญาณคือ *Spiritual - Enlightenment*.

นี่แหละ กุซันให้เข้าใจกันก่อน มิฉะนั้นเราจะไม่รู้อะไรอีกมากมาย และข้อสำคัญก็คือไม่รู้ว่ โลกนี้กำลังเป็นอย่างไร. โลกนี้กำลังนำวันรรมย์หรือไม่ นำบูชาหรือไม่ คุณลองไปศึกษาเอง มันเลวลงทุกที มันสกปรกลงทุกที. อย่างเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่นว่า แต่ก่อนนี้ประชาชนแถวนี้ร้อน ๆ อย่างนี้กันนอนบนแคร่ไถ่เรือนได้ สบายจนสว่างเลย; เกียวนี่ไม่กัสนอน เพราะมีคนมาอิงกายนอนอยู่บนเรือนซึ่งบีบประตูหน้าต่างแล้ว ก็ยังไม่ปล่อยภัย, เมื่อก่อนนี้เขานอนไถ่เรือนบนแคร่ตากลมจนสว่างได้. ที่นี้คุณอยู่ที่กรุงเทพ ฯ ปล้นเจี๊ อนาคตกลางวัน แสงๆ ทั้งนั้น เกียวนี่กำลังตกพาตึงไปหาประโยชน์. ยิ่งดูเมืองนอกมันก็ยังกว่ากรุงเทพ ฯ คดีตามกองทหารในบางประเทศมีอยู่ทุกหนึ่งวันเท่า ผมเคยพบหนังสือข่าวแบบนั้น. อย่างนี้ไม่เคยมีในสมัยโบราณ. นั่นแหละคือผลของเทคโนโลยี ซึ่งมีแต่ให้เฮ้รื้อรื้อรื้อทางปาก ทางท้อง ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น หรือว่าจะเอาอะไรก็ได้ในทางฝ่ายวัตถุ; ไปโลกพระจันทร์ก็ได้ จะทำอะไรก็ได้, แต่ความสว่างไสวทางวิญญาณมันไม่มี จนไม่รู้ว่ เกิดมาทำไม.

ฝ่ายตะวันออกเรา พวกเราเนี่ย มันมี *Spiritual - Enlightenment* ความสว่างไสวทางวิญญาณ เป็นมรดกตกทอดกันมานานมานาน แล้วก็ค่อยๆ จางไปเลือกไปในเวลานี้ เพราะไปตามกันฝรั่ง ซึ่งมีให้แต่เทคโนโลยีอย่างเดียว. คุณไปดูพวกฝรั่ง เขามีให้เราแค่เพียงเทคโนโลยีอย่างเดียว; ส่วนเรามีสมบัติเดิมคือ *spiritual - enlightenment* เหลือเฟือ คือเคยผจญสหายเยือกเย็นทางจิตทางใจ แม้ไม่มีรถยนต์ ไม่มีเรือบิน ไม่มีอะไร ก็ยังมีความสงบสุขตามแบบของมนุษย์. ที่นี้ พอไปเกี่ยวข้องกับฝรั่งไปตามกันฝรั่ง ก็ค่อยๆ ไปมาในผลของเทคโนโลยี ก็สละทิ้ง *spiritual - enlightenment* มรดกทั้งเดิม กำลังตามกันฝรั่ง. พวกคุณก็คือพวกที่กำลังจะไปตามกันฝรั่ง : คุณเรียนตามความนิยมของพวกฝรั่ง ครูบาอาจารย์ก็เป็นฝรั่ง. จะไปเมืองนอกเมืองนา ไปหาวิชาความรู้ ผลสุดท้ายก็ไปหยิบเอาเทคโนโลยีแขนงใดแขนงหนึ่งมา.

คุณต้องทำให้เห็นว่า เคียวนั้นศาสตร์ (science) ทั้งหลายที่เป็นพื้นฐานนั้น มันถูกกวาดไปเป็นทาส เป็นข้าของเทคโนโลยีหมด, จะเป็นคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ อะไรรศาสตร์ ก็ตาม, มันเอาไปเป็นทาสของเทคโนโลยีหมด คือ มันมุ่งหมายที่จะใช้เพื่อเทคโนโลยีแต่อย่างเดียว. ถ้าเป็นสมัยก่อน ศาสตร์ๆ เหล่านี้เขาจะเอาไปใช้ในทางความรู้ทางวิญญาณ หรือความสว่างไสวทางวิญญาณ ก็ได้ ใช้กันทั้งสองฝ่ายก็ได้. เคียวนั้นคุณจะเรียนหนังสือ เรียนอักษรศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรืออะไรรศาสตร์ก็ตาม มันไปเป็นทาสของเทคโนโลยีหมด. ผมพูดจริง หรือไม่จริง ก็เอาไปคิดดูเองก็แล้วกัน ว่า ศาสตร์ทั้งหลายที่มนุษย์ กำลังเรียนกันอยู่ในโลกนี้ เรียนเพื่อจะไปเป็นเครื่องมือ หรือเป็นอุปกรณ์ของ เทคโนโลยี, ไม่เคยนำไปใช้เป็น อุปกรณ์ของความสว่างไสวทางวิญญาณ ซึ่งเป็น มรรคทางที่ตนออก. บั๊ยะ! สายาย ของเราไม่เคยประสบความสำเร็จ หรือปัญหา ยุ่งยากทางที่ธรรม หรือทางอะไรเหล่านั้น ก็เพราะว่าเขายึดหลักในทางความสว่าง ไสวทางวิญญาณ คือ พระธรรม หรือศาสนา. แต่แล้วก็มีใช้ว่า เขาจะไม่มีแรง. เขาก็มีวิชาความรู้ เรื่องการทำมหากิน เรื่องประดิษฐ์เรื่องอะไรเหมือนกัน แต่ว่าพอสมควรเท่านั้น; เพราะว่าเราไม่ต้องการที่จะไปโลกพระจันทร์ หรือว่า ไม่ต้องการที่จะทำอะไรมากกว่าที่เป็น; โดยที่เขากล่าวพระพุทธรูปที่ว่า “อติโลโก หิ ปาปโล” คือโลกเกินนั้นลามก. อติโลโก แปลว่า โลกเกิน, หิ-ก็, ปาปโก-ลามก. – โลกเกินก็ลามก.

พวกที่เป็นทาสของเทคโนโลยีนั้น โลก ไม่มีขอบเขต ต้องการจะมีวัตถุ อุปกรณ์ใช้สอยเพิ่มเพื่อไม่มีขอบเขต, ต้องการจะไปโลกพระจันทร์ โลกพระอังคาร โลกอะไรอีกก็โลก ก็ตามใจ ไม่มีขอบเขต. นี่มันเข้าบทพระพุทธรูปที่ว่า “โลกเกิน นั้น ลามก”. ลามกก็คือเป็นทุกข์ ระส่ำระสายไปทั่วโลก คุณไปค้นเถอะจะพบว่า ที่ทำสงครามกันอยู่นั้นที่นี้ ทุกหัวระแหงในโลกนี้

มันมาจากโลกเกินทั้งนั้น. จะเป็นคนชาติไหนก็ตามใจ ที่เป็นคู่สงคราม และทำสงครามกันอยู่. ก็เพราะความโลภเกินทั้งนั้น.

ขอให้รู้ว่า ศาสนาทุกศาสนาเขาถือหลักเดียวกันหมด : โลกเกินนั้นลามก; เพียงแต่เขาไม่ให้พูดไว้ชัดเหมือนของเรา; ของเรามีช้อยอยู่ว่า : อติโลภ – โลกเกิน, ทิ – ก็, ปาปโก – ลามก. ในศาสนาคริสต์เขาก็มีว่า : ถ้าแสวงหาหรือมีไว้เกินจำเป็นนั้น เป็นบาป เป็น *sinful* คือมีบาป; เพราะคนที่แสวงหาหรือโลกเกินนั้น มันต้องทำให้คนอื่นเดือดร้อนมาก แล้วตัวเองก็มีความทุกข์เกินกว่าที่ควรจะเป็น; ฉะนั้นจึงให้แสวงหา หรือมีไว้แต่เพียงพอเหมาะพอดี, เท่าไรก็ตามใจเถิด พูดไม่ถูก พอเหมาะ พอดี, ให้มันพอดี อย่าให้มันเกิน. ในศาสนาไหนๆ ก็เหมือนกัน จะสอนในลักษณะที่ว่า ให้แสวงหา หรือมีไว้ เท่าที่มันพอเหมาะพอดี นอกนั้นมันไม่จำเป็น เพราะมันเป็นเรื่องก่อให้เกิดความทุกข์ จึงว่าลามก.

ที่นี่ เราที่มีความรู้หรือแสงสว่าง ในเรื่องฝ่ายวิญญาณ ก็รู้ว่า โลกเกินนั้นลามก. ฉะนั้นปู่ย่า ตายายของเราไม่เคยโลกเกิน, โลกพอดี. ฝ่ายพวกฝรั่งมาเห็นเข้า ก็ว่า อย่างนี้ดีเสีย อย่างนี้ถอยหลัง. เราก็เกิดไปเข้าใจผิดตามเขา เลยลูกหลานของตายาย ก็พลอยไปโลกเกินเหมือนพวกฝรั่ง; จะเอิร์ชช้อยทางตาทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย กันอย่างไม่มีที่สิ้นสุด. นั่นแหละทำให้ที่ว่า ปู่ย่าตายายของเรานั้น มีควาย ๒ ตัวเทียมชีวิต. *Spiritual – Enlightenment* นี้รับมรดกตกทอดกันมาเรื่อย, แล้วก็มีการทำมาหากิน กสิกรรม เกษตรกรรมอะไรเขาก็ทำได้, แล้วก็พอเหมาะพอดีที่มนุษย์คนหนึ่งจะมีความสุข. คนทั้งโลกก็มีความสุข; ต่างคนต่างพอใจถึงขนาดว่านอนตาหลับบนแคร่ไม้ไผ่เรือนใต้จันทร์สว่างไม่มีใครมาลอบยิง. นี่คือวัฒนธรรมประจำชาติที่แสนประเสริฐของพวกเราชาวไทย

คือวัฒนธรรมแห่งการที่ชีวิตนี้เทียมอยู่ด้วยกายสองตัว. *Spiritual – Enlightenment* คือ กวายเป็นตัวรู้. แล้วก็ วิชามาหาเกิน เทคโนโลยีขึ้นมาหน่อยๆ ตามที่เขาจะทำได้นี่ เป็นกายตัวที่สอง ตัวแรง; ชีวิตนี้เทียมอยู่ด้วยกายสองตัว พอเหมาะพอดี; อย่างนั้นก็เลยสบาย.

พวกฝรั่งนั้นเหลือตัว ชกไปเป็นทาสของวัตถุ มันจึงกลัวหน้าพวกพรากๆ ไปทางเทคโนโลยี มีแต่กายตัวที่สอง ตัวที่มันสูงกว่าเขา, มันเป็นกายขนาดยักษ์ ใหญ่กว่าเขา และมีกายตัวเดียวเท่านั้น; ส่วนตัวที่จะเป็น *Spiritual – Enlightenment* นั้นไม่มี; มันติดกันกับบุ๋มตายายของเราอย่างนี้. ลูกหลานจะเข้ข้างไหนก็ตามใจใครว่าใครไม่ได้; เพราะว่า เราเชิดชูประชาธิปไตย จะเอาอย่างไหนก็ได้ : จะเลือกเอากายตัวเดียวอย่างฝรั่งก็ได้ หรือกายสองตัวอย่างบุ๋ม ตายายก็ได้. แต่ผมกำลังบอกพวกคุณว่า บุ๋ม ตายาย ท่านไม่มีปัญหาอย่างที่คนถาม ที่ว่าจะบ่งบอกความทุกข์อย่างไร? จะแก้ความทุกข์ที่เกิดขึ้นได้อย่างไร? เช่นนี้ เราไม่มีปัญหาย่างนี้; เพราะว่าเรามีเครื่องรางศักดิ์สิทธิ์ บ่งบอกอยู่แล้วในหัว คือ ชีวิตที่มีกายสองตัวนั้นแหละ มันเป็นเครื่องราง บ่งบอกอยู่แล้ว ไม่ให้เกิดความทุกข์ ไม่ยุ่งยากลำบาก ลมกอนาจาร เหมือนลูกหลานสมัยนี้.

นี่แหละคืออารัมภกถา คุณฟังดูให้ดี บอกให้ทราบถึงต้นเหตุ มูลเหตุของปัญหายุคสมัยนี้, บุ๋ม ตายาย ไม่เคยมีปัญหานี้ เพราะมีวัฒนธรรมไทยที่ถูกต้อง เป็นเครื่องรางบ่งบอกไว้. มันมีมากมายเหลือเกิน เกี่ยวกับร่องรอยต่างๆ ของวัฒนธรรมอันสูงส่งทางฝ่ายวิญญาณ ที่อยู่ในผืนแผ่นดินไทยนี้; แม้ที่สุดแต่ บทกล่อมลูกให้นอน เรื่องพระราชนิพนธ์ ที่ได้สร้างสรรเป็นอนุสาวรีย์ไว้ที่ตรงนั้น; นี่ก็เป็นรากหรือร่องรอยของการที่มนุษย์มีวัฒนธรรมสูง ในทางฝ่าย

Spiritual-Enlightenment. พวกคุณเองเสียอีกจะยังไม่รู้ว่า “มะพร้าวเน่าก็เ็นกลางทะเลซึ้ง” นั้นเป็นอย่างไร? เรื่องนี้เขาเคยรู้กันมาทั้งพันกว่าปีแล้ว สมัยที่พระพุทธศาสนายังรุ่งเรืองอยู่ในดินนี้. นี่แหละมาทั้งของดี ๆ ไปอย่างน่าใจหาย หรือว่ามันหมุนกลับไปสู่ทางมืดมัว ทางมืดมน.

พวกเราจะสามารถมีชีวิตชนิดที่ เทียมด้วยควายทั้งสองตัว หรือไม่ นั่นแหละคือตัวปัญหา. สำหรับเรื่องทฤษฎีนั้นมันก็หมดกันไปแล้ว ว่า มันต้องเทียมด้วยควายสองตัวแน่; แต่ที่ปัญหามันเหลืออยู่ในทางปฏิบัติ ว่า **เราจะสามารถทำได้หรือไม่ ในการที่จะให้ชีวิตคน มันเทียมด้วยควายสองตัว.** โลกปัจจุบันมันหมุนไปแต่ในทางที่จะมีควายตัวเดียวคือเทคโนโลยี.

ที่นี่ พวกคุณก็จะถามขึ้นว่า วิชาความรู้มันไม่ใช่ความรู้ดอกหรือ? ผมก็ยอมรับว่า มันเป็นความรู้ แต่มันไม่รู้เรื่องที่ควรารู้, และมันรู้ผิดในเรื่องที่ควรารู้ คือรู้ผิด เช่นเห็นไปว่า Spiritual-Enlightenment นี่เป็นของลึกลับลึสมัย. นักเรียนมหาวิทยาลัยจะเห็นว่า ธรรมะ หรือศาสนาที่ลึสมัย, พวกฝรั่งเท่านั้นที่ทันสมัย แล้วก็เอาไปตามกันเขา.

แต่ อย่าลืมว่าเกี่ยวนี้พวกฝรั่งบางคน หรือส่วนน้อย เขาตีความขึ้นมา เขากลับมองเห็นว่าตะวันออกที่มีของประเสริฐวิเศษ จึงมาตะวันออก มาแสวงหาสิ่งวิเศษนี้ คือมาเรียนศาสนาของตะวันออก ที่เป็นศาสนาจริง ๆ ที่ไม่ใช่เป็นแค่เพียงปรัชญาเพื่อเจ้อ. ที่พวกฝรั่งเขาไปสอนกันในมหาวิทยาลัยอังกฤษ หรืออเมริกา อะไรก็ตาม เขาสอนพุทธศาสนาในลักษณะที่เป็นปรัชญา แล้วก็ป็นปรัชญาเพื่อเจ้อ; ไม่ได้สอนวิธีปฏิบัติที่เป็นทวัพระศาสนา. ถ้าสอนวิธีปฏิบัติที่เป็นศาสนา ก็ควรสอนเรื่องที่ว่าทำอย่างไรจึงจะควบคุม ตา หู จมูก ลิ้น กาย

ใจ หกอย่างนี้ไว้ได้ ให้อยู่ในอำนาจของเรา; เมื่อมันได้รับอารมณ์คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส แล้ว มันจะไม่ปรุงแต่งให้เกิดคตินหาอุปาทานนั้น; ต้องฝึกฝนอย่างนั้นจึงจะเป็นตัวศาสนา. แต่เขากลับเอาไปพูดกัน ในเรื่อง ทฤษฎีนั้น ทฤษฎีนี้ แม้แต่เรื่องนิพพาน เรื่องอนัตตา สุญญตา อะไรก็ตาม เอาไปพูดอย่างทฤษฎีเป็นปรัชญาไปหมด. สอนอย่างนี้ ให้สอนกันจนตายอีก ก็ชาติ ก็ไม่เอาเขาดึงตัวพุทธศาสนา มันเป็นปรัชญาเพื่อเจ้อยู่อย่างนั้นแหละ. พวกฝรั่งที่ฉลาดบางคนเขาจึงอุทิศมาทางบ้านเรา ศึกษาวิธีปฏิบัติที่เรียกว่า “กัมมัฏฐาน วิปัสสนา” ก็ให้รู้จะทำอย่างไร เราจึงจะชนะ ตา หู จมูก ลิ้น ภายใจของเราได้; นี่แหละคือตัวศาสนา.

ทางโน้นเขามัวสอนกันแต่เรื่องในรูปของปรัชญา เปรียบเทียบกับปรัชญาอื่น เปรียบเทียบกับปรัชญาให้ ถึงเหตุผลทาง logic ว่า ทำไมเป็นอย่างนั้น ทำไมเป็นอย่างนี้. ตอบได้ชั้นหนึ่งแล้ว ก็ยังถามว่า ทำไมจึงเป็นอย่างนั้นอีก, ตอบได้แล้ว ก็ยังถามอีกว่า ทำไมจึงเป็นอย่างนั้นอีก; นี่เป็นปรัชญาเพื่อเจ้อ. พระพุทธเจ้าท่านไม่ต้องการให้รู้เกินกว่าจำเป็นที่จะต้องรู้ เช่นว่าเราจะคบทุกข์ ก็ต้องรู้เท่าที่จะคบทุกข์; ไม่ต้องถามว่า ทำไมต้องเป็นอย่างนั้น? ทำไมต้องเป็นอย่างนั้นอีก? เป็นชวานาก็รู้แต่เพียงว่า เอาตินอย่างนั้นมาทำปุ๋ย ต้นไม้ก็งาม เมื่อปลูกต้นไม้ก็งาม ได้กินผล; ไม่ต้องรู้ว่า ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น, ทำไมตินนั้นจึงเป็นอย่างนั้น, ทำไมธาตุนั้นจึงประกอบเป็นดินอย่างนี้; ไม่ต้องรู้ ชินรู้ก็เป็นเรื่องเพื่อเจ้อ.

เดี๋ยวนี้ เรามันไปรู้ส่วนเพื่อเจ้อ จึงอยู่ในสภาพที่ว่าความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด; เรื่องเล็ก เรื่องใหญ่ เรื่องสูงสุด เรื่องอะไรก็ตาม มันเป็นไปในรูป “ความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด”. อย่างนี้ผมเรียกว่า ปรัชญาเพื่อเจ้อ. พวก

ฝรั่งกำลังเรียน กำลังสอนพุทธศาสนากันอยู่ตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในต่างประเทศ มันไม่ใช่ตัวพุทธศาสนา, คือมันไม่ใช่ศาสนา ไม่ใช่ *religion*; แต่่มันเป็นตัว *Philosophy* หรือเป็น *logic* เป็นอะไรไปตามเรื่อง, ฉะนั้นแม้จะรู้จักท่วมหัว วิชาหาบกันไม่ไหวหรืออะไรก็ตาม มันไม่มีประโยชน์อะไร; สู้บูยาตายายของเราที่ควายสองตัวเล็ก ๆ เทียมอยู่ในชีวิตไม่ได้ : ความรู้ก็รู้เท่าที่จะต้องรู้, เรี่ยวแรงก็มีเท่าที่จะต้องมี, แล้วชีวิตก็เป็นลาสุก.

นี่คุณระวังให้ดี คุณอย่าเข้าไปหลงแต่ควายตัวใหญ่ ไม่รู้ที่สิ้นสุดแค่เพียงตัวเดียว, คุณจะมีเรื่องมีแรงในการแสวงหาอะไรมาบำรุงบำเรอ คา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ด้วยเรื่องกิน เรื่องกางมม เรื่องเกียรติ เรื่องประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน แต่เรื่องทางวิญญาณไม่มี. อย่างนั้นมันก็ก่อหวนขึ้นแล้วในมหาวิทยาลัยของคุณ : มีดี มีค่า มีอะไรกัน ในมหาวิทยาลัย, มีทะเลาะวิวาทกันในมหาวิทยาลัย ซึ่งเมื่อก่อนนี้ไม่เคยมีในสถาบันอย่างนี้ เคยว่ามันมีแล้ว. มันก็มีเชื้อโรคมาจากการที่นิยมแต่เพียงควายตัวใหญ่นั้นตัวเดียว; ไม่มีควายตัวที่สำคัญตัวอื่น คือความรู้ว่า ชีวิตคืออะไร? ชีวิตของคนเรานี้มีวัตถุประสงค์อย่างไร? ความรู้แบบนี้ไม่มี; ซึ่งคุณก็เห็นอยู่ ก็ประจักษ์อยู่ในจิตใจของคุณเองแล้วว่า ในมหาวิทยาลัยไม่มีการสอนว่า ชีวิตคืออะไรในแง่ของฝ่าย *Spiritual - Enlightenment*. เขาสอนทาง *Biology* ทางอะไรไปก็ได้ แต่มันก็ไม่มีประโยชน์อะไรเลย มันก็เท่ากับไม่รู้หรือรู้ลึกลอยเรื่อยไป; ไม่มีการสอนว่าเกิดมาทำไม? ผมไม่เห็นมีมหาวิทยาลัยไหน โรงเรียนไหน ที่สอนเรื่องคนเรานี้เกิดมาทำไม? เขาสอนวิชาสารพัดอย่าง สอนเทคโนโลยีต่าง ๆ นั้นแหละคือไม่มีควายตัวที่หนึ่ง ซึ่งเป็นตัวรู้, มีแค่ตัวแรง มันเป็นเสียอย่างนี้.

วิชาความรู้ที่คุณมีกันเกือบจะท่วมหัวอยู่แล้วนี่ มันเป็นเรื่องของการกล่าไปหมด, เทียวควา เทียวกล่าไปหมด; เพราะคุณไม่รู้ในข้อที่ว่า เกิดมา

ทำไม เห็นไหม? เกือบที่คุณไม่รู้อย่างกระฉ่างแจ้งในข้อที่ว่า เกิดมาทำไม? ฉะนั้นวิชาความรู้ที่คุณมีอยู่ทั้งหมด มันก็เป็นเรื่องคล้ายๆ -- คล้ายๆ -- คล้ายๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ไม่รู้ว่าจะเอาอะไรมาใช้อะไร ที่ไหน? อย่างที่ที่สุดก็เอามาใช้กับเรื่องปาก เรื่องท้อง ก็มีความรู้เพียงไปทำอาชีพ หน้าที่การงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้เงินมาหล่อเลี้ยงความต้องการของเรา ซึ่งส่วนแต่เป็นกิเลส ค้นหา เพราะเราไม่รู้ว่าจะเกิดมาทำไม? ถ้าเรารู้ว่าเกิดมาทำไมอย่างถูกต้อง เราก็จะใช้สิ่งเหล่านี้ทั้งหมด เพื่อวัตถุประสงค์อันนั้น ให้รู้ว่าจะเกิดมาทำไมอย่างถูกต้อง. อย่างผมมักจะพูดอย่างกำปั้นทุบดินว่า เกิดมาเพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุด ที่มนุษย์ควรจะได้; คุณก็ไม่ทราบว่ามันคืออะไร. ฉะนั้น ที่อุตสาหกรรมปลอกปลอกอยู่ทั้งวันๆ ในการเล่าเรียน การอะไรก็ตาม นี่ก็ไม่รู้ว่าจะทำไม? ทำเพื่ออะไร? นอกจากเพื่อเอvert่อยทางปาก ทางท้อง. นั่นแหละเป็นเรื่องของควายตัวที่สองเสียเรื่อย. ไม่มีเรื่องของควาย ตัวที่หนึ่ง ที่รู้ว่า เกิดมาทำไม? ชีวิตมีวัตถุประสงค์อย่างไร? อะไรเป็น goal ของชีวิต? อย่างนี้เป็นต้น.

ในเรื่องกล้านี้ มันก็มากออกไปทุกทีๆ คือ มนุษย์จะเล่าเรียนในเรื่องเทคโนโลยี นี่มากออกไปทุกทีๆ; อย่างที่ฝรั่งบางคนเขาพูดว่า ไปโลกพระจันทร์กันเพื่อที่จะรู้ถึงความรู้ที่สูงสุดของมนุษย์. ผมไม่เชื่อ แต่ยังมีภาพภาพที่จะไม่พูดว่า เขาโกหก. ความจริง เขาอาจจะรู้ว่าเรื่องนี้มันแก้ปัญหอะไรไม่ได้เลย. ไปโลกพระจันทร์นี้. มันจะแก้ปัญหาคณิตภาพของมนุษย์อะไรไม่ได้เลย; แต่เขาก็ต้องพูดว่า มันจะช่วยแก้ปัญหาวิกฤตเวลาของโลก จะทำให้มีสันติภาพอะไรอย่างนี้; เราไม่เชื่อ. ที่มันก็จะคล้ายๆ ไปอีก ไปโลกอื่น โลกไหนก็ตามใจ. ก็คล้ายๆ คล้ายๆ อยู่ นั่นแหละ คล้ายๆ ไปอีก; ในที่สุดก็ไม่ว่าจะแก้ปัญหาล่างๆ ใดอย่างใดกัน.

คุณจะต้อง “ทำวิปัสสนา” ในข้อนี้กันเสียก่อน คือไปสู่ที่สงบเงียบ ตามสมควร แล้วหลับตาใคร่ครวญ พิจารณาว่า โลกนี้มันอยู่ในสภาพอย่างไร ? เราเองด้วย อยู่ในสภาพอย่างไร ? มันถูกจุดประสงค์ของธรรมชาติแล้วหรือยัง ที่ว่ามีมนุษย์ขึ้นมาทำไม ?

นิยายปรัมปรา ที่เราเอามาทำเป็นละครเรื่องลัทธิคน ฉายคู่เล่นกันอยู่นี้ เขาก็ยังมีบอกว่า พระเจ้าสร้างมนุษย์ขึ้นมาในโลก เพื่อให้โลกนี้มันดีขึ้น ให้โลกนี้มันน่าอยู่ ให้มันงดงาม ให้มันประเสริฐ. พระเจ้าสร้างมนุษย์ขึ้นมาในโลกนี้ ก็เพื่อให้โลกนี้มันงดงามน่าอยู่ยิ่งขึ้น และประเสริฐ. แล้วเกี่ยวมนุษย์ก็กำลังมากขึ้น ในโลก, มากขึ้นๆแล้วมันทำให้โลกนี้ให้น่าอยู่ ให้งดงาม ให้ประเสริฐจริง ใ้ดีหรือไม่ ก็ลองคิดดู. ลองไปนั่งทำวิปัสสนา คือใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง ในข้อนี้กันเสียก่อน; ให้เห็นความน่าสลดใจ น่าเศร้า น่าสงสาร น่าเกลียด น่าชัง ของความบาปหลังของมนุษย์สมัยนี้กันเสียก่อน ที่รู้จักแต่ควายตัวเดียว ควายตัวที่สองตัวเดียวอยู่เรื่อย; แล้วเรากำลังจะเป็นอย่างไร ? ตัวเราเองนี้ กำลังจะเป็นอย่างไร ? อยู่ในฐานะอย่างไร ? หรือได้เป็นเขาไปแล้วอย่างไรบ้าง ? นั้นแหละจะเรียกว่า คุณกำลังเข้าร่วมเข้ารอยของการที่จะศึกษารรณะในพระพุทธศาสนา คือต้องมองเห็นตัวปัญหา หรือตัวความทุกข์ที่มันเป็นปัญหา ตัวความทุกข์นั้นแหละคือปัญหา; ต้องมองเห็นปัญหานี้ ให้ถูกต้องเสียก่อน ในฐานะมันเป็นปัญหา แล้วมันจึงจะแก้ปัญหาก็ได้ถูกต้อง. อย่างน้อยเราต้องรู้เรื่อง ความเจ็บ ความไข้ ความป่วย อะไรของเรานี้เสียก่อน ว่ามันเป็นอย่างไร เราจึงจะหาวิธีแก้ไขมันได้.

ถ้าคุณมองไม่เห็นตัวปัญหาหรือตัวความทุกข์ แล้วมาขอคำทศจากผม ขอวิธีแก้ไขป้องกันความทุกข์อะไรนี้ มันก็เป็นเรื่องน่าหัววิ; บางทีจะเป็นเรื่อง หลับตากันทั้งคุณและผม ทั้งสองฝ่ายต่างก็หลับตาว่ากันไป โดยที่ไม่รู้ว่าอะไรเป็น

ตัวปัญหา หรือตัวความทุกข์; แล้วก็ผูกกันถึงเรื่องวิธีแก้ปัญหาก็ความทุกข์กันเสียจนน้ำลายพุ่งไปเท่านั้นเอง. เคี้ยวมันอยู่ในสภาพอย่างนั้นทั้งนั้น ที่กรุงเทพฯ ก็ตาม ที่ไหนก็ตาม มันอยู่แต่ในสภาพอย่างนี้ : มันมีแต่เรื่องผูก ซึ่งตัวผู้ผูกก็ไม่รู้อะไร, แล้วฟังดูก็แปลกก็ สนุกก็ ดูประเสริฐสูงสุดอะไรดี, เรื่องธรรมะอย่างนั้นอย่างนี้, ธรรมะสูงสุดอย่างนั้นอย่างนี้.

ขอให้ตั้งต้นด้วยการรู้จักตัวความทุกข์กันเสียก่อน แล้วก็มาตามลำดับว่า เหตุให้เกิดทุกข์คืออะไร? จึงจะรู้สภาพทรงกันขำ คือความดับทุกข์นั้นเป็นอย่างไร? แล้วก็พบวิธีที่ถูกต้องได้ นั่นก็คือเรื่องอริยสัจจ์ในพระพุทธศาสนา มีอยู่ ๔ หัวข้อว่า : - ความทุกข์คืออะไร? - เหตุให้เกิดทุกข์คืออะไร? - ความไม่มีทุกข์เสียมันคืออะไร? - แล้วจะทำโดยวิธีใดจึงจะได้มา? นี่คืออริยสัจจ์ ที่เรียกกันว่า เป็นตัวพระพุทธศาสนา มีอยู่อย่างนี้.

เคี้ยวมันมันอยู่ในลักษณะอื่น คือสมัครเล่น สมัครรู้สมัครเรียนโดยที่ไม่มีปัญหา คือตัวความทุกข์ แต่มาสมัครจะปฏิบัติเพื่อดับทุกข์. พวกไปวัดไปวา เข้าวัดเข้าวาก็เป็นอย่างนี้เสียโดยมาก. ที่นั่นหน้มนั ก็นักศึกษาหรือนักเรียนนี้ก็สนใจพระพุทธศาสนา ก็มักจะอยู่ในรูปนี้เสียโดยมาก. คือไม่ได้พบตัวปัญหา แล้วก็ติดตามมาจากปัญหานี้ ๆ. ถ้าเขาไปสอนในมหาวิทยาลัย ในฐานะเป็นวิชาพระพุทธศาสนา ก็เป็นเรื่องทฤษฎี ปรัชญา ทั้งนั้นเลย; ไม่ทำให้เกิดความสว่างไสวทางวิญญาณอะไรได้. มันกลายเป็นเรื่องยุ่ง หรือว่าปนกันยุ่ง ในทางวิญญาณมากขึ้น. และถ้าหากว่า ข้อที่เขาไปเรียนนั้นมันผิด ๆ ถูก ๆ ด้วยแล้ว มันก็จะปนกันยุ่งใหญ่ จนผู้เรียนจับอะไรไม่ได้; ฉะนั้นเรียนพระพุทธศาสนา ยังไม่รู้พระพุทธศาสนา.

ผมไปพูดที่กรุงเทพฯ ยิ่งเรียนพระไตรปิฎกยิ่งไม่รู้พุทธศาสนา เราไม่เชื่อร้อยเปอร์เซ็นต์เลย ว่าจะเป็นอย่างที่ผมพูดนั้น มันไม่มีเหตุผล. ยิ่งไปเรียนพระไตรปิฎก ยิ่งไม่รู้พระพุทธานุศาสนนา เพราะพระไตรปิฎกนั้นมันอยู่ในรูปของวรรณคดี อักษรศาสตร์ พอไปเรียนเข้ามันเพลินไปโน่นแงวรรณคดี และอักษรศาสตร์; แม้ไปเรียนอภิธรรม มันก็เป็นเรื่อง logic เป็นเรื่องปรัชญา, มันก็มัวเพลินแต่เรื่อง logic เรื่องปรัชญา. เมื่อจิตใจไม่พบปัญหาความทุกข์แล้วไม่สนใจจะดับทุกข์โดยตรง ยิ่งไปเรียนพระไตรปิฎก ยิ่งไม่รู้พุทธศาสนา; มันคืออย่างนี้ คุณเอาไปศึกษาบ้าง.

ที่จริงเท่านั้น มันต้องเรียนชีวิต เรียนธรรมชาติ เรียนตัวเอง จึงจะรู้พุทธศาสนา. พระไตรปิฎกก็เป็นการบอกวิธีเรียนเหมือนกัน แต่มันมากจนยากจนจับไม่ได้; เจ้นไว้แต่จะศึกษาอย่างถูกต้อง และเก็บเอามาอย่างถูกต้อง ใช้เป็นวิธีสำหรับดับความทุกข์ในใจโดยตรงนั้นได้. แต่ถ้าไปมัวเรียนอย่างอักษรศาสตร์ วรรณคดีแล้วละก็ไม่มีทาง; เช่นไปเรียนจนได้เปรียญ ๔ ประโยค ๑๐ ประโยค เป็นมหาเปรียญแล้ว ก็ยังไม่รู้อะไรเลยที่จะดับทุกข์. เพราะเรียนในแง่อักษรศาสตร์ ว่าไปให้อย่างนกแก้ว นกขุนทองเลย. ฉะนั้นเรียนพระไตรปิฎกจะไม่รู้พุทธศาสนา ต้องเรียนเข้าไปที่ตัวกิเลส ตัวความทุกข์จากในใจของคนเรา ในใจของตัวเองนั่นแหละ; พระพุทธเจ้าท่านสอนอย่างนั้น : ว่าโลกก็เกิดทุกข์ให้เกิดโลกก็ดับ ความดับแห่งโลกก็ดับ ทางให้ถึงความดับแห่งโลกก็ดับ เวทาคตาบัญญัติอยู่ในร่างกายที่ยาวาหนึ่งนี้ ที่ยังเป็นๆ ที่ยังมีสติปัญญาและใจ; นี่เหมือนกับพวกคุณนี่ ที่ยังมีชีวิตอยู่ ที่ยังเป็นๆ อยู่. ในร่างกายนี้มีโลภ มีเหตุให้เกิดโลก มีความดับสนิทแห่งโลก และทางให้ถึงความดับสนิทแห่งโลก. หมายความว่าพระพุทธเจ้าท่านไม่ได้ตรัสว่า ให้ไปดูในพระไตรปิฎกในเรื่องเหล่านี้ แต่ให้ดูในชีวิตในร่างกายที่ยาวาหนึ่งนี้.

นี่คือข้อที่ผมพูดว่า ต้องเรียนจากชีวิตโดยตรง เรียนจากจิตใจนี้โดยตรง คือเรียนตัวกิเลส ตัวความทุกข์ โดยตรง ถึงจะรู้พุทธศาสนาชนิดที่ว่า เป็น พุทธศาสนาจริง ๆ. ถ้าไม่เช่นนั้นแล้ว มันเป็นเปลือกเป็นกระพี้ เป็นอะไรของพุทธศาสนา ในแง่ของวรรณคดี อักษรศาสตร์อะไรต่าง ๆ นานา.

นี่เรียกว่า เราจะมองกันอย่างกว้าง ๆ ให้รู้จักสิ่งที่เรียกว่าชีวิตนี้เสียก่อน. ชีวิต ทาง *Biology* ทางอะไรนั้น ผมไม่เอานะ ไม่พูดด้วย เมื่อ *protoplasm* ในเซลล์หนึ่ง ๆ ยังสตอยอยู่ เรียกว่า มีชีวิตอยู่. อย่างนี้ไม่เกี่ยวข้องกันเลย. คำว่า “ชีวิต” ทางฝ่ายวัตถุอย่างนั้น มันไม่เกี่ยวข้องกันเลยกับพุทธศาสนา; มันต้องหมายถึงชีวิตในทางฝ่ายธรรมะ ฝ่าย *spiritual - sense* มันจึงจะเป็นเรื่องของพุทธศาสนา. ศาสนาไหนก็เหมือนกันแหละ คำว่า “ชีวิต” เขาไม่ได้หมายถึงชีวิตทาง *Biology* หรือภาษาพุทธธรรมคำว่า ยังเป็น ๆ อยู่ ยังไม่ตาย ก็เรียกว่ามีชีวิต อย่างนั้นมันเป็นชีวิตในภาษาอักษรศาสตร์; อย่างนั้นมันไม่พอ เพราะคำว่า “ชีวิต” มันเมื่อไรมากกว่านั้น เพราะเขาอาจจะพูดได้ว่า แก่นี่ไม่มีชีวิตแล้ว บางทียังเป็น ๆ อยู่แหละ แต่ก็ชี้หน้าได้ว่า ไม่มีชีวิตแล้ว; คือไม่มีชีวิต ตามความหมายของคำว่า “ชีวิต”.

ในกัมภีร์ของพวกคริสเตียน พระเยซูพูดว่า: — ตละชีวิตเสีย แล้วจะได้ “ชีวิต”. “ตละชีวิตเสียแล้ว จะได้ชีวิต” พูดสั้น ๆ เท่านั้น พวกคริสเตียนเองก็คงฟังไม่ถูก แล้วพวกคุณก็ยังฟังไม่ถูก ในสำนวนประหลาด ๆ อย่างนี้. ให้ตละชีวิตบ้าง ๆ บอ ๆ นี่เสีย แล้วก็จะได้ชีวิตนิรันดร์ของพระเจ้า นี่ก็ชีวิตที่เป็นแบบแห่งการครองชีวิต ก็เรียกว่าชีวิตได้เหมือนกัน. คำว่า *life* นั้นมันมีความหมายมากมาย:— จงตละ *life* แล้วจะได้ *life*. เกียวนมันมี *life*, มีชีวิตอย่างไ้ ๆ ไปหลงควายหัวที่สองเรื่อยไปเสียก่อน แล้วจึงเลื้อนขึ้นมาได้ชีวิตใหม่ที่ฉลาด รู้จัก

คุณเล่าของควายสองตัว แล้วก็ดำเนินชีวิตไปถูกทาง, แล้วก็ไปถึงพระเจ้าได้
เรียกว่าชีวิตนิรันดร์. พุทธบริษัทก็เรียกว่า อมตธรรม อมตภาพ ชีวิตที่ไม่
รู้จักตาย. ชีวิตที่แท้จริงนั้นต้องไม่รู้จักตาย; ถ้ายังรู้จักตาย ยังไม่ใช่ชีวิต
อย่างนี้เป็นกัน.

นี่เรารู้จักชีวิตกันแต่ในแง่ของวัตถุ หรือในแง่ของภาษาชาวบ้าน
ไม่รู้จักชีวิตในภาษาศาสนา. เดียวนี้เราเรียกว่า ชีวิตทางฝ่ายวิญญาณ ชีวิตทาง
ฝ่ายที่ไม่ใช่วัตถุนี้ สองอภิปุให้ตีๆ ว่าอะไรที่เรายังไม่รู้ ?

คำว่า *Spiritual - Enlightenment*. *Enlightenment* คือ ความตรัสรู้
คือความรู้อย่างสว่างไสว. มีความรู้อย่างสว่างไสวนั้นแล้ว ยังคงมีคำว่า
Spiritual กำกับอยู่อีก; คือมันทางฝ่ายธรรมะ ทางฝ่ายจิตฝ่ายธรรม; ดังเห็น
ความรู้ทางฝ่ายวัตถุมันช่วยไม่ได้. แล้วสิ่งที่เรียกว่า *Enlightenment* นั้น
อย่าไปทำเล่นกับมัน พวกคุณเขาจะไม่รู้ว่าคืออะไรก็ได้ เพราะคำว่า รู้ รู้ นี้
มันมีหลายคำนัก แล้วมันหลายระดับด้วย.

คุณอ่านหนังสือ เรียนหนังสืออย่างในมหาวิทยาลัยนี้ คุณก็ได้ความรู้
เราเรียกว่า *knowledge* หรืออะไรก็ตามใจ. มันก็เรียกว่าความรู้เท่านั้น. แล้วคุณ
ก็ใช้ความรู้ในการศึกษาค้นคว้า ในการใช้เหตุผล ใช้ *reasoning*. โดยใช้มัน
เป็นเครื่องมือ คุณก็จะได้ *understanding* หรืออะไรที่เป็นทำนองเดียวกันนั้นมา;
เรียกว่ามัน *convince* เข้าไปอีกชั้นหนึ่งจาก *knowledge*; นี่ก็ยังไม่ใช่ *enlighten-*
ment เพราะมันอาศัยเหตุผล (*reasoning*). สำหรับความรู้ *knowledge* นั้น
อาศัยทำรับตำราศึกษาเล่าเรียน (*studying*) อะไรก็ตาม นั่นมันยังทำกันไป.
ทั้งนี้ ความเข้าใจ (*understanding*) พวกนี้ มันก็อาศัยเหตุผล (*reasoning*), มัน
เป็นทาสเป็นเชลยของเหตุผล ไม่ใช่ความรู้แจ้ง (*enlightenment*).

ที่นี้คุณเอาความรู้ *understanding* อันนี้ไปใช้ต่อไป ในการรู้จักสิ่งที่รู้ จากจิตใจโดยตรง, คือเอาประสบการณ์ (*experience*) ต่างๆ ในชีวิตเป็นบทเรียน แล้วก็ยังจำกัดชัดลงไปด้วยว่า *spiritual experience* ต้องเป็น *experience* ทาง *spiritual* คือทางฝ่ายที่เกี่ยวกับจิต วิญญาณ ธรรมะชั้นสูงนั้นมา. เช่น คุณเคยเป็นเด็กมา เป็นอย่างไร? แล้วมันผ่านอะไรมาในชีวิต? ตั้งแต่เด็กมาจนบัดนี้ เจ็บปวดอย่างไร? สุขทุกข์อย่างไร? ก็เลสเป็นอย่างไร? เหล่านั้นแหละเขาเรียกว่าเป็น *spiritual experience* เอาเรื่องเหล่านี้มาศึกษาใหม่ โดยใช้วิชาความรู้ ที่เรียนทางหนังสือ ทาง *reasoning* อะไรต่างๆ มาช่วยกันจนกว่าจะรู้แจ้งมันว่า ก็เลสคืออะไร? ความทุกข์คืออะไร? อย่างที่เรียกว่า *realization* มันจึงจะเป็นประเภท *enlightenment*.

ฉะนั้นพวก *Knowledge* ยังฟังไม่ได้, พวก *understanding* ทั่วๆ ไปนี้ ก็ยังไร้ใจไม่ได้ เพราะมันยังขึ้นอยู่กับเหตุผล. ฉะนั้นต้องหนีจากเหตุผล ก็คือเรื่องจริงที่มีมาแล้วแต่หนหลัง แล้วมาเห็นอยู่กระทั่งเดี๋ยวนี้, เช่นว่า พอเกิดความกำหนด ก็เกิดวาระขึ้นมา แล้วมันร้อนอย่างไร? คุณไม่ต้องใช้เหตุผล ไม่ต้องอาศัยความรู้ในหนังสือ. ถึงแม้ความรู้ในหนังสือจะบอกว่า รากะเป็นของร้อน มันก็คล้ายนกแก้วพูด. หรือจะใช้เหตุผลว่า รากะคงจะเป็นของร้อน มันก็เป็นการคาดคะเนเท่านั้นเอง มันต้องเคยมีรากะมาแล้ว แล้วมันร้อนอย่างไร ร้อนอย่างนั้นแหละ เรียกว่า *spiritual experience* มันเป็น *material* ของ *enlightenment*. เราไม่เอา *Enlightenment* แชนอื่น เราจะเอาแค่แขนงที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางจิต ทางวิญญาณ คือความทุกข์ และความดับทุกข์เท่านั้น *Spiritual - Enlightenment* อย่างนี้เคยมีเต็มไปหมด ในผืนแผ่นดินตะวันออกของเรา ก็มีศาสนาพุทธ มีศาสนาโซโรอัสเตอร์ แล้วก็มีศาสนาเวทาคะ ก็ฮินดู กระทั่งมีเจ้าจ๊อ ชงจ๊อ กระทั่งมีคริสเตียน ศาสนาซิกข์ ศาสนาอิสลาม เป็นต้น,

ซึ่งเป็นเรื่องแสงสว่างทางวิญญาณทั้งนั้น. แต่แล้วเราก็ไม่เข้าใจศาสนาเหล่านั้น หรือว่าคนในศาสนานั้น ๆ ก็ไม่เข้าใจศาสนานั้น ๆ ยิ่งขึ้นทุกที ๆ : ไม่เหมือน สมัยก่อน. ยังไม่เชื่อ แล้วก็กลัวความเชื่อไปเสียเลยด้วย; ความเข้าใจไม่มี แล้วก็ไม่มีใครเชื่อ ไม่ยอมรับด้วย, เราจึงเคยสูญเสีย ของประเสริฐพิเศษของ ตะวันออกกันไปทุกที ๆ ไปเป็นทางหลวงปรัชญาของฝรั่งทางตะวันตกมากขึ้นทุกที.

ผมพูดอย่างนี้ไม่กลัวพวกฝรั่งโกรธ พูดที่ไหนก็พูดอย่างนี้, พูดกับพวก ฝรั่งก็พูดอย่างนี้ เขียนก็เขียนอย่างนี้ ไม่กลัวโกรธ; เพราะถือว่าพูดความจริง น้อย่างหนึ่ง แล้วก็ถือว่าพูดเพื่อจะถึงพวกเราที่ กลับมาสู่ของดี วิเศษประเสริฐ ของเรา ที่เคยมีมาแต่กาลก่อน; ก็กลับมาสู่ของดี ที่เราเคยมีมาแต่กาลก่อน ซึ่งเวลานี้กำลังจะแหกคอก ผุดผกออกออกไปนิยมสิ่งที่เป็นมาร สิ่งที่จะเป็นผู้ทำลายล้าง ให้มนุษย์สูญเสียความเป็นมนุษย์ ให้โลกนี้ไม่มีสันติภาพ. ก็มาสู่สภาพเดิม ของเรา. มันเป็นเรื่องที่ทำได้ เพราะว่าเรื่องนี้มันเป็นเรื่องเฉพาะคนเป็นคน ๆ ไป เราไม่อาจจะถึงมาทั้งหมด หรือทั้งโลก แต่ว่าเราอาจจะมาได้เป็นคน ๆ ไป ด้วยการขอร้องให้กัน ๆ นั้นดูเสียใหม่ ว่าอะไรเป็นอย่างไร? ชีวิตคืออะไร? เกิดมาทำไม? มนุษย์จะได้สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์จะได้รับนี้ ได้โดยวิธีใด?

เดี๋ยวนี้ผมกำลังพูดกับพวกคุณ ซึ่งเป็นนิสิตมหาวิทยาลัย หรือว่าในระดับที่เทียบเท่าอย่างนั้น ก็อยากจะขอเตือนสักหน่อยว่า พวกคุณอย่าเพ้อทะนงตัว ว่ามีความรู้ในชั้นอุดมศึกษา เพราะว่าคุณเองไม่รู้ แม้แต่คำถามที่ว่าเกิดมาทำไม? คุณเองไม่รู้แม้แต่ว่าตัวคุณนี้ เกิดมาทำไม? คุณขาดความรู้อื่นนี้. ฉะนั้นไม่ใช่ อุดมศึกษาออก, สิ่งที่เราเรียน ๆ อยู่ นั่น ถ้าว่าเป็นอุดมศึกษา มันก็เป็นอุดมศึกษา ของเด็กอมมือ ที่เห็นแค่ลูกกวาด, คือเป็นอุดมศึกษาของมนุษย์ที่รู้จักแต่เรื่องกิน เรื่องกาม เรื่องเกียรติ. พอคุณจบมหาวิทยาลัย คุณก็มีอุดมศึกษาของมนุษย์ ธรรมดา ที่มีแต่เรื่องกิน เรื่องกาม เรื่องเกียรติ, ถือว่าเป็นอย่างดีที่สุดของมนุษย์ ที่เป็นทางของเทคโนโลยี.

การที่ยืมเอาคำว่า “อุคตศึกษา” ไปใช้นั้น พวกพุทธบริษัทเขาหัวเราะ เพราะว่าอุคตศึกษาของพุทธบริษัทนั้น มันหมายถึงปฏิบัติไปจนถึงขนาทบรรลุ มรรค ผล นิพพาน. ข้อที่พุทธบริษัทเรียกว่า อุคตศึกษา อุคตวิชา อุคตอะไรก็ตาม มันหมายถึงบรรลุ มรรค ผล นิพพาน. ถ้าเอาอุคตศึกษาไปใช้แก่การจบหลักสูตรมหาวิทยาลัยเสียแล้ว, แล้วเรื่องบรรลุ มรรค ผล นิพพาน จะเขาคำไหนมาใช้. ที่พูดกันนี้ เพื่อป้องกันการลืมนั่น ว่าอุคตศึกษานั้นมันยังเป็นอุคตศึกษาของเด็กอมมือ คือเด็กที่ยังไม่รู้ว่าจะเกิดมาทำไม? ถ้าพวกคุณยังไม่รู้ว่า เกิดมาทำไม? ผมอยากจะเรียกว่า เด็กอมมือ, ไม่ใช่เรียกว่า นิสิต หรือนักศึกษา ในอุคตศึกษา แต่จะเรียกว่า เด็กอมมือที่ยังไม่รู้ว่าจะเกิดมาทำไม?

ในสังคมทั่วไปนั้น คุณก็เป็นนิสิต คุณก็เป็นนักศึกษา ในชั้นอุคตศึกษา, แต่ในสังคมส่วนนี้คุณเป็นเด็กอมมือ, เพราะว่า คุณยังไม่รู้ว่าเกิดมาทำไม? นี่แหละขอให้เราเรื่องนี้ไปศึกษา เพราะว่าคุณตั้งปัญหาถามมาในลักษณะที่เป็นอุคตศึกษาจริงๆ ว่า ทำอย่างไรจึงจะป้องกันไม่ให้ความทุกข์เกิดขึ้นมา? แล้วทำอย่างไรจึงจะทำลายความทุกข์ที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไปได้? นี่แหละเป็นอุคตศึกษาจริงๆ, เป็นปัญหาทางอุคตศึกษา; ถ้ารู้แล้วก็เป็นผู้สำเร็จอุคตศึกษา ไม่ใช่เด็กอมมือ. ผมก็เลยตอบอย่างคร่าว ๆ กว้าง ๆ รวม ๆ กันไปว่า คุณต้องมีควายสองตัวสำหรับเทียมชีวิต, ให้ชีวิตเป็นไปได้ด้วยควายสองตัว คือทั้งเทคโนโลยี และทั้ง *Spiritual - Enlightenment* สองอย่างนี้คู่กันไป คุณก็จะพ้นจากภาวะที่เป็นเด็กอมมือ ในพุทธศาสนา; จะมาสู่ความเป็นมนุษย์ ที่ว่าเก็บไตแล้ว เจริญแล้ว ถึงขนาดที่เรียกว่าจะเป็นพุทธบริษัทได้.

ในวันนี้เราพูดถึงเรื่องฮารัมภกตา ก็หมายความว่าเรื่องกว้าง ๆ ที่จะให้เข้าใจเรื่องเฉพาะ ๆ อย่างชัดเจน แล้ววันหลังเราก็พูดถึงไทยรายละเอียดอย่างใดอย่างหนึ่ง ในข้อที่ว่าความทุกข์เป็นอย่างไร? เกิดมาจากอะไร? จะรับมือได้โดยวิธีใด เป็นกัน. เพราะการที่พูดแต่เพียงว่า ให้ชีวิตนี้เทียมด้วยควายสองตัว นี่มันก็เห็นคร่าว ๆ เท่านั้น. ว่าเราจะต้องเจริญทั้งวิชาฝ่ายเนื้อหนังและวิชาฝ่ายวิญญาณ; จะต้องรู้จักคำพูดทั้ง ๒ ภาษา คือคำพูดภาษาคนธรรมดา และคำพูดภาษาพระอรหันต์. ไปหารายละเอียดอ่านเอาเอง จากหนังสือเล่มเล็กๆ ที่เรียกว่า “ภาษาคน – ภาษาธรรม” ซึ่งคุณจะได้รู้ภาษาสองภาษาเพิ่มขึ้น.

เช่นคำว่า “ชาติ” – ความเกิด นี้ ภาษาคนก็ว่า เกิดมาจากท้องแม่, แต่ภาษาธรรมเขาหมายความว่า ความเกิดแห่ง *conceptual thought* ว่า กู ว่าของกู ครั้งหนึ่ง, เรียกว่า “ความเกิด”. คำว่า ความเกิดมีความหมายต่างกันอยู่อย่างนี้ นี่เป็นตัวอย่างเท่านั้น; ต่อเมื่อคุณรู้จักทุกๆ สิ่งในความหมายทางภาษาธรรมด้วย เมื่อนั้นแหละ จึงรู้จักควายสองตัวอย่างถูกต้อง, จะมีความรู้เรื่องควายสองตัวถูกต้องและครบถ้วน.

เรื่องฮารัมภกตาของเราก็พอ กันสำหรับวันนี้.

ในวันนี้อำนาจถูกพลิกแปรใจว่า ทำไมเรามา
นั่งกลางดินกันอย่างนี้ ก็ขอให้ถึงพระพุทธรูปเจ้าว่า
นี่เราทำเพื่อจะเป็นเครื่องระลึกถึงพระพุทธรูปเจ้า,
บอingkันความประมาท. คุณเรียนกันบนตึกกราบ
แสน ๆ ล้าน ๆ ทั้งนั้นที่กรุงเทพ ฯ คุณนั่งเรียน
นั่งสอนกันบนตึกกราบแสน ๆ ล้าน ๆ เต็มวันเต็ม
ขอให้คุณนั่งกลางดิน, เพราะว่าพระพุทธรูปเจ้าท่าน
เกิดกลางดิน ทรัพย์สินสามัคคีโพธิญาณกลางดิน
โกนตันไม้ แล้วก็สอนสาวกส่วนมากก็กลางดิน
ในที่สุดพระพุทธรูปเจ้าก็นิพพานที่กลางดิน. ฉะนั้น
เราไม่ต้องการตึกกราบล้าน ๆ. การทำอย่างนี้
จะเป็นทางให้เราปลื้มตัวออกมาจากความ
เป็นทาสของเทคโนโลยี อย่างนี้เป็นการใช้
ชีวิตอย่างสาวกของพระพุทธรูปเจ้า นั่งกลางดิน
ได้ทันไม้ แล้วก็เป็นเวลาที่สงบสงัด.